

15 LAT DLA EDUKACJI
URE

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

SZKOLENIE

SERCE POLSKI – ŚLĄSK OPOLSKI

15 LAT DLA EDUKACJI
ORE

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

27-29.10.2025 r.

PLAKAT W SŁUŻBIE PROPAGANDY

Plebiscyt na Śląsku Opolskim

dr Katarzyna Szawan

Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Świętej Anny -
oddział Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

Granica obszaru plebiscytowego	Granica rejencji opolskiej	RACIBÓRZ Powiat miejski
Granice państwowe	Granice powiatów	Rybnik Powiat ziemski
		Biała Miejscowość

Artykuł 88 traktatu wersalskiego stanowił:
W części Śląska Górnego [...] mieszkańcy zostaną powołani do wypowiedzenia się przez głosowanie, czy życzą sobie przyłączenia do Niemiec, czy też do Polski

Za: *Polskość Górnego Śląska według urzędowych źródeł pruskich, a wyniki plebiscytu, oprac. K. Firich, Warszawa 1921, s. 26.*

Obszar plebiscytowy objął około 11 000 km²,
zamieszkiwało go ponad 2 mln osób

POLSKI KOMISARIAT PLEBISCYTOWY

15 LAT DLA EDUKACJI
ORE

Budynek hotelu "Lomnitz" w Bytomiu. W latach 1920-1921 siedziba Polskiego Komisariatu Plebiscytowego.

Źródło: H. Dudala, M. Węcki, *Kronika czasu przełomu. Górny Śląsk w latach 1919-1926 na fotografiach Stefana Pierzchalskiego*, Katowice-Warszawa 2019, s. 66

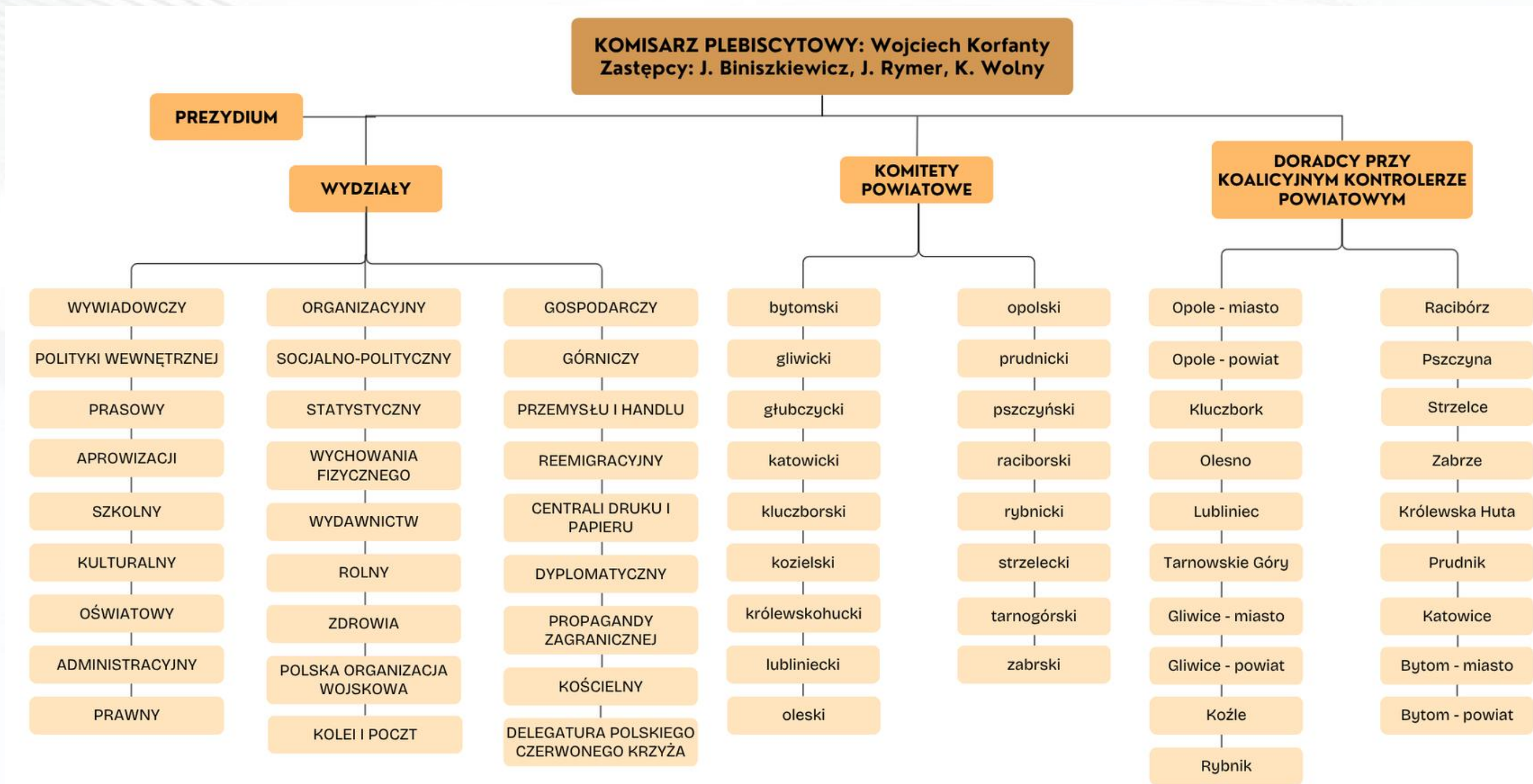

Kierownictwo Polskiego Komisariatu Plebiscytowego w Bytomiu. Polski Komisarz Plebiscytowy Wojciech Korfanty siedzi w drugim rzędzie pośrodku (piąty od lewej).

Źródło: *Polskę widzieli...* Album fotografii z okresu powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku ze zbiorów Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu, oprac. M. Droń, P. Jagieła, J. Lusek, Bytom 2019, s. 175.

POLSKI KOMISARIAT PLEBISCYTOWY

STRUKTURA ORGANIZACYJNA

NIEMIECKI KOMISARIAT PLEBISCYTOWY

Budynek hotelu "Central" przy ulicy Dworcowej w Katowicach. W latach 1920-1921 siedziba Niemieckiego Komisariatu Plebiscytowego.

Źródło: *Słownik Powstań Śląskich*, t. 2, red. R. Kaczmarek, M. Fic, Katowice 2020, s. 117.

Sportowcy polskiego klubu sportowego "Haller" w Niedźwiedźcu, założonego przez Polski Komisariat Plebiscytowy.
Źródło: Polskę widzieli..., s. 189.

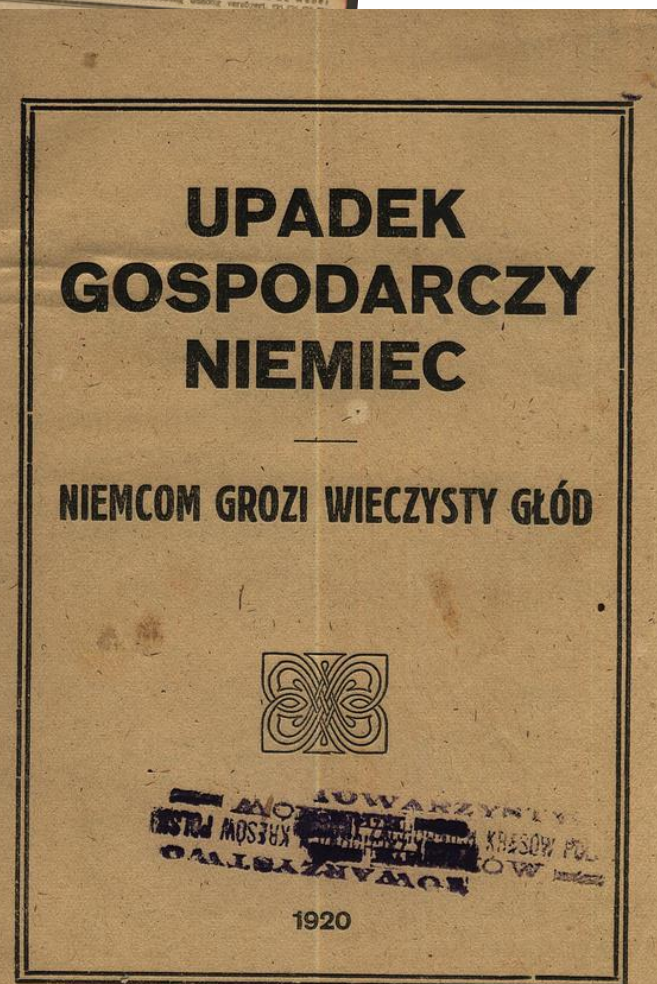
Polska manifestacja w Lublińcu w 1920 r.
Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Grupa aktorów-amatorów, grających polskie przedstawienia w okresie poprzedzającym plebiscyt.
Źródło: Polskę widzieli..., s. 188.

Ośrodek Rozwoju Edukacji

TWÓRCY POLSKIEJ PROPAGANDY

Stanisław Ligoń (1879-1945) oraz Antoni Romanowicz (1895-1963) - autorzy większości polskich plakatów plebiscytowych, sfotografowani w hotelu "Lomnitz".

Źródło: *Polskę widzieli...*, s. 186.

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Śmierć zagraża
Górnoślązakom,
gdyby pozostać mieli
przy Niemcach!!!

**Od głodu, moru, wojny
i przyłączenia do Niemiec
zachowaj nas Panie!**

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Zbiory Biblioteki Kongresu

Die leeren Taschen
sollst **DU** ihm füllen,
Oberschlesier!

F. Koch-Göllke

Oberschlesier!
Denke daran, wenn
Du abstimmt!

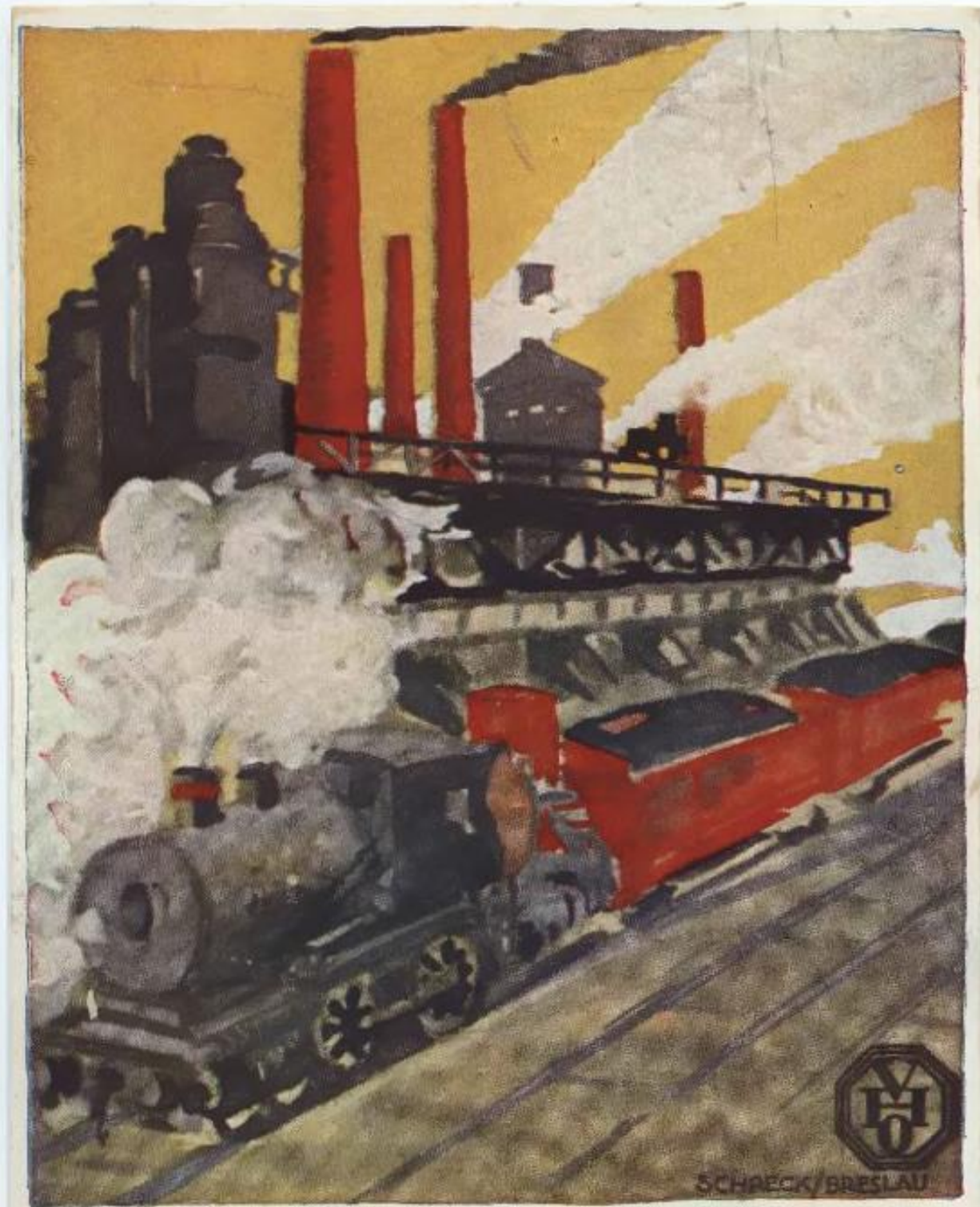

Ein Brot für 5,30 Mk
bei deutscher bei polnischer

Währung

Denn: 1 poln. Mark = 6,5 deutsche Pfennige

F. Koch-Göllke

**NUR EIN DEUTSCHES
OBERSCHLESISIEN
BRINGT
KOHLE, ARBEIT u. BROT**

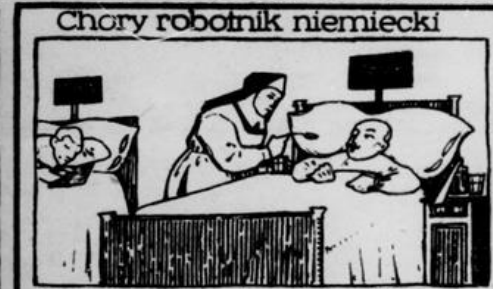
Źródło: J. Krzyk, Wojna papierowa. Powstania Śląskie 1919-1921, Warszawa 2014, s. 72.

**bringt
KOHLE, ARBEIT u. BROT!**

Porównaj i głosuj! Vergleiche u. wähle!

Hie Deutschland!

Der kranke deutsche Arbeiter
Robotnik niemiecki na starość

Der deutsche Arbeiter im Alter
Chory pracownik niemiecki

Der kranke deutsche Angestellte
Überziehung na starość

Niemiecki robotnik rolny

Deutscher Landarbeiter

Tu Niemcy!

Hie Polen!

Der kranke polnische Arbeiter
Der polnische Arbeiter im Alter

Polski robotnik na starość
Der kranke polnische Angestellte

Chory pracownik polski
Polnische Altersversorgung

Polnischer Arbeiter

Polski robotnik rolny

Tu Polska!

Hie Deutschland!

Der deutsche Beamte

Ein Hoch der Arbeit!

In Deutschland

Tu Niemcy!

Hie Polen!

Der polnische Beamte

Ein Hoch dem Kriege!

Geld oder das Leben!

Tu Polska!

Wiec prawdziwą kartką głosowania jest następująca:
Also ist für jeden der folgende Stimmzettel der richtige:

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

GŁOSUJ za POLSKĄ
a będziesz wolny.
STIMME für POLEN
und du wirst frei sein.

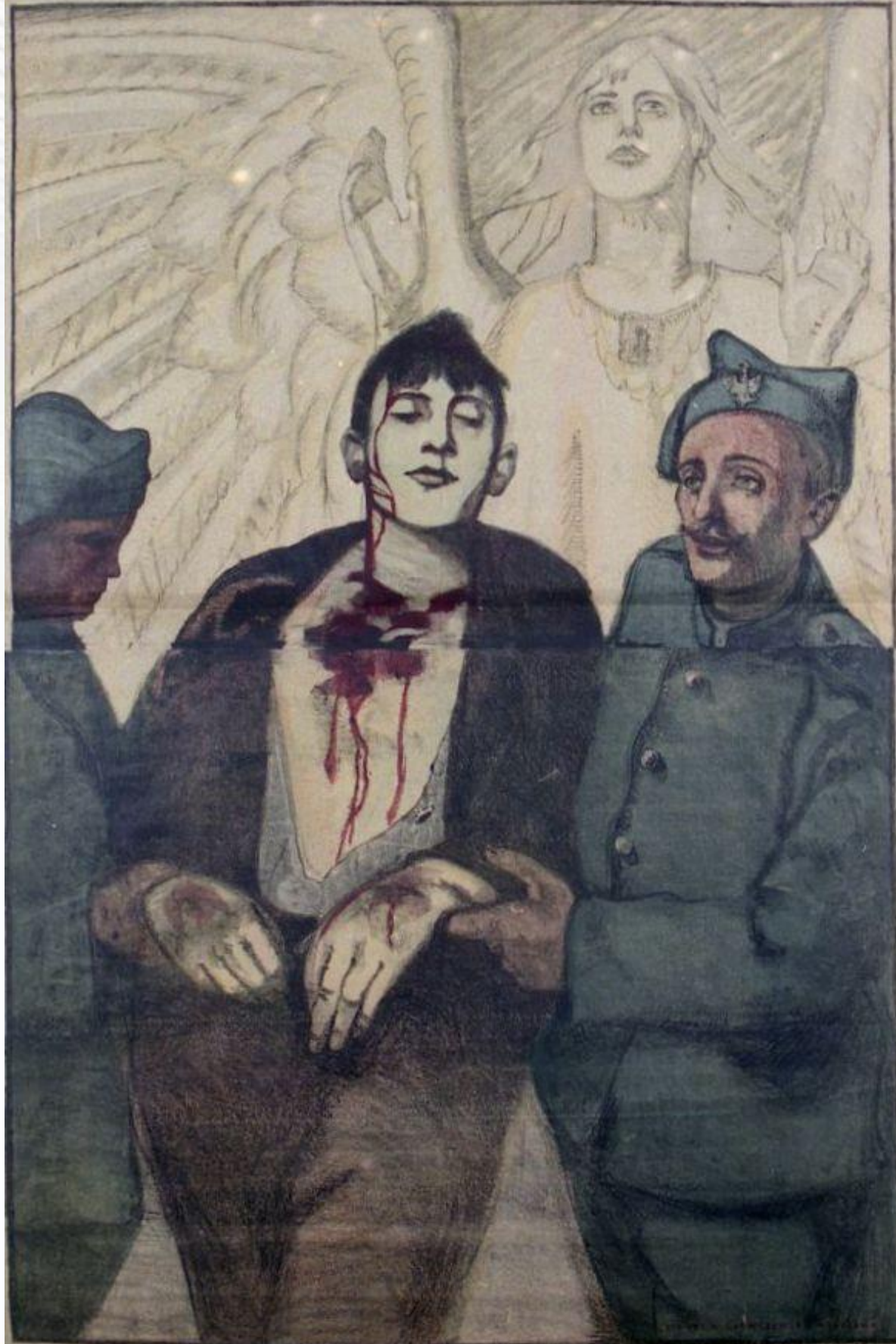

TYLKO z POLSKĄ
LUD ŚLĄSKI ROZERWIE
OKOWY NIEWOLI

RATUJMY·GÓRNY·ŚLĄSK

KOMITET·ZJEDNOCZENIA·GÓRNEGO·ŚLĄSKA·Z·RZECZĄPOSPOLITĄ·POLSKĄ

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

15 LAT DLA EDUKACJI
ORE

Zeichnung von Willi Steinert

W. STEINERT.

Im Verschwörererkeller des Hotels Lomnitz herrschte ein reges Leben. „Psiakrew, die Abstimmung wird ein Reinfall,“ – rief Korfanty bekümmert – „wir müssen Oberschlesien mit Gewalt nehmen!“ Sofort wurden die erforderlichen Maßnahmen von langer Hand (und auch von Langfingern) vorbereitet – –

Zbiory Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

PIERON

..... es wär so schön gewesen Zeichnung von Willi Steinert

Napoleon-Korfanty verlässt mit seinen Generalen das brennende Kattowitz und flüchtet in Eilmärschen in seinen Heldenkeller im Hotel Lomnitz -

Nr. 13

Bytom, 20 listopada 1920.

Zarząd Główny
Prenumerata kwartalna 6,45 mk.
L. dz. Cena poj. nr. 80 fen. niem.

KOCYNDER

Czasopismo wesole-górnośląskie. Wychodzi 1-go, 10-go i 20-go każdego miesiąca.

Adres redakcji i administracji: Wydawnictwo „Kocyndra”, (Karol Kozlik) Bytom, Górny Śląsk, ulica Gliwicka 10, pokój 51.

„Comitat plebiszczytowy hinter Deutschland.“

Renegat Urbanek, zaprzędany przewodniczący niemieckiego komitetu plebiszczytowego, obiecuje robotnikom górnośląskim dostawę kóz niemieckich dla dostarczenia dzieciom mleka. Ażeby się zaś ludziom zdawało, że „Comitat“ nie cygani, sprowadził jedną taką deutsche Ziege, by ją pokazywać na wiecach „hajmatstrojów“. Kozi pastuch Urbanek chciał jednak naprzód kozę pouczyć o Górnym Śląsku, zaprowadził ją więc na górkę, pokazał jej nasz kraj i rzekł: „Widzisz, to jest Górny Śląsk, który ty, Ziego, masz uratować für Deutschland. W tobie ostatnia nadzieja!“
Opowiedz niemieckiej kozy: **Zu sp - ä - ä - ä - ä t!**

15 LAT DLA EDUKACJI
ORE

Źródło: <http://malarstwo-historia.blogspot.com/2011/02/zmagania-propagandowe-na-slasku.html>

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

**KRZYŻAK
LEŻY POWALONY, NIE DAJCIE
MU WSTAĆ.
DER KREUZRITTER
LIEGT IM STAUBE, LASST IHN
NICHT AUFKOMMEN.**

Nur die allerdümmsten

Kälber-

wählen ihre Schlächter selber.

DRUK OFSETOWY K. MIADZI W MIKOŁOWIE

Warschauer Autonomie für Oberschlesien

Zeichnung von A. Johnson

Der polnische Landtagsredner: „Wenn Oberschlesien zu Polen kommt, werden wir dem Lande die volle Selbstbestimmung geben!“ – Sag ich, Pieron: „Und wer wird die Steuern pressen? Und wer wird die Kinder verprügeln? Und mit wem werden die oberschlesischen Beamtenstellen besetzt werden?“

Zakusy masz na mój koszyczek
Bo w nim nasz kochany ślązyczek
Nierozłącznie przy mnie na zawsze
on zostanie,
Bo dziko i pusto wygląda u ciebie
kochanie!

Mein Körbchen liegt Dir wohl im Sinn?
Da ist mein liebes Schlesien drin!
Untrennbar bleibt es stets bei mir,
Denn öd' und wild fäh's aus bei Dir.

Polski wilk
ma zakusy na waszą ojczyznę!

Nie cierpcie tego!

15 LAT DLA EDUKACJI
ORE

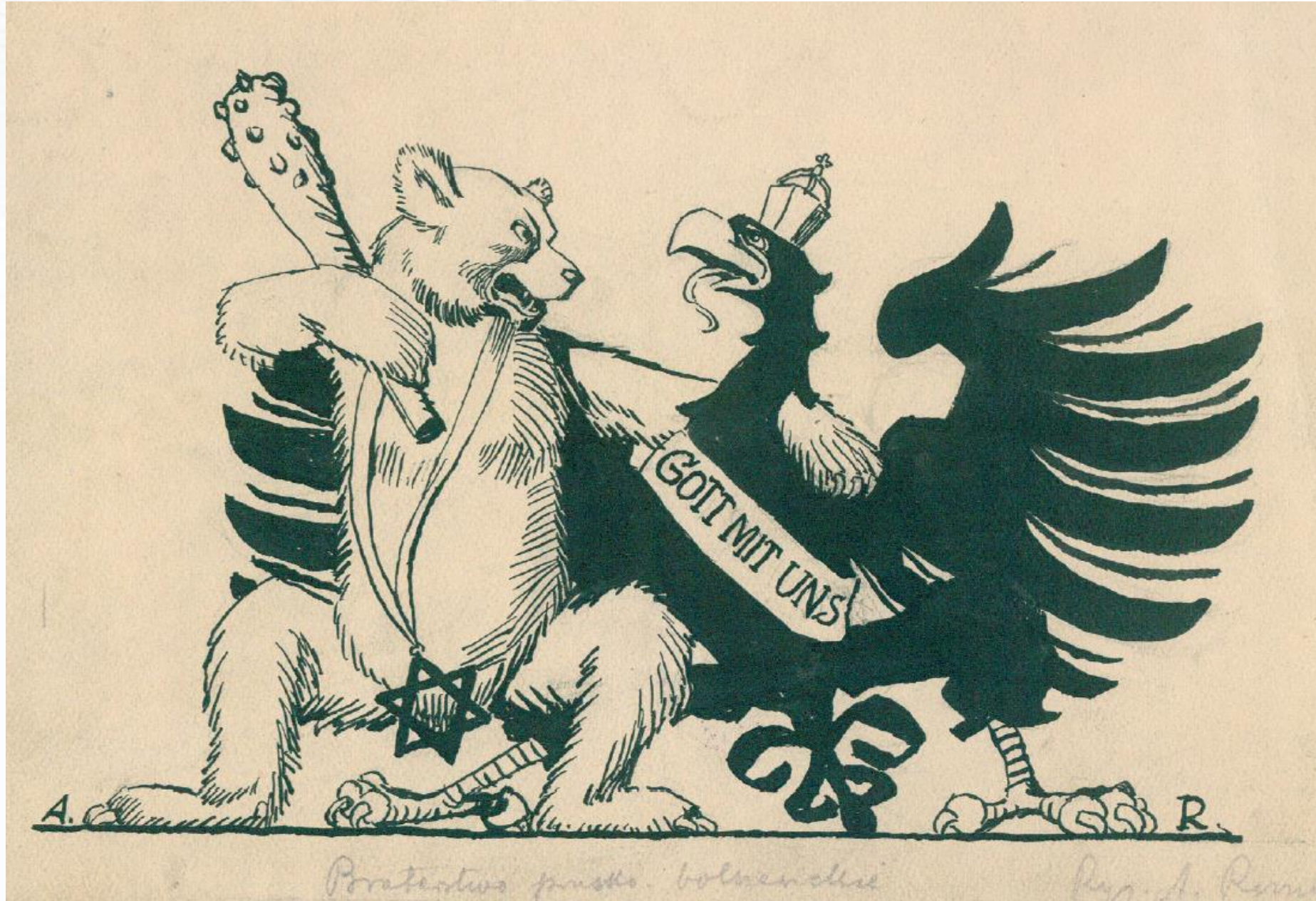
Źródło: J. Krzyk, *Wojna papierowa. Powstania Śląskie 1919-1921*, Warszawa 2014, s. 61.

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Zbiory Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu

MATKO PAMIĘTAJ OMNIE

GŁOSUJ za POLSKĄ

ERUKARNA KSIĘGARNIA 30 WÓJCIECHY 1 P. POZNAŃ

Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

15 LAT DLA EDUKACJI
ORE

Und Eure Kinder – ?

Zeichnung von Fritz Schöen

„Die Abstimmung naht. Mutter, denk an mich!“

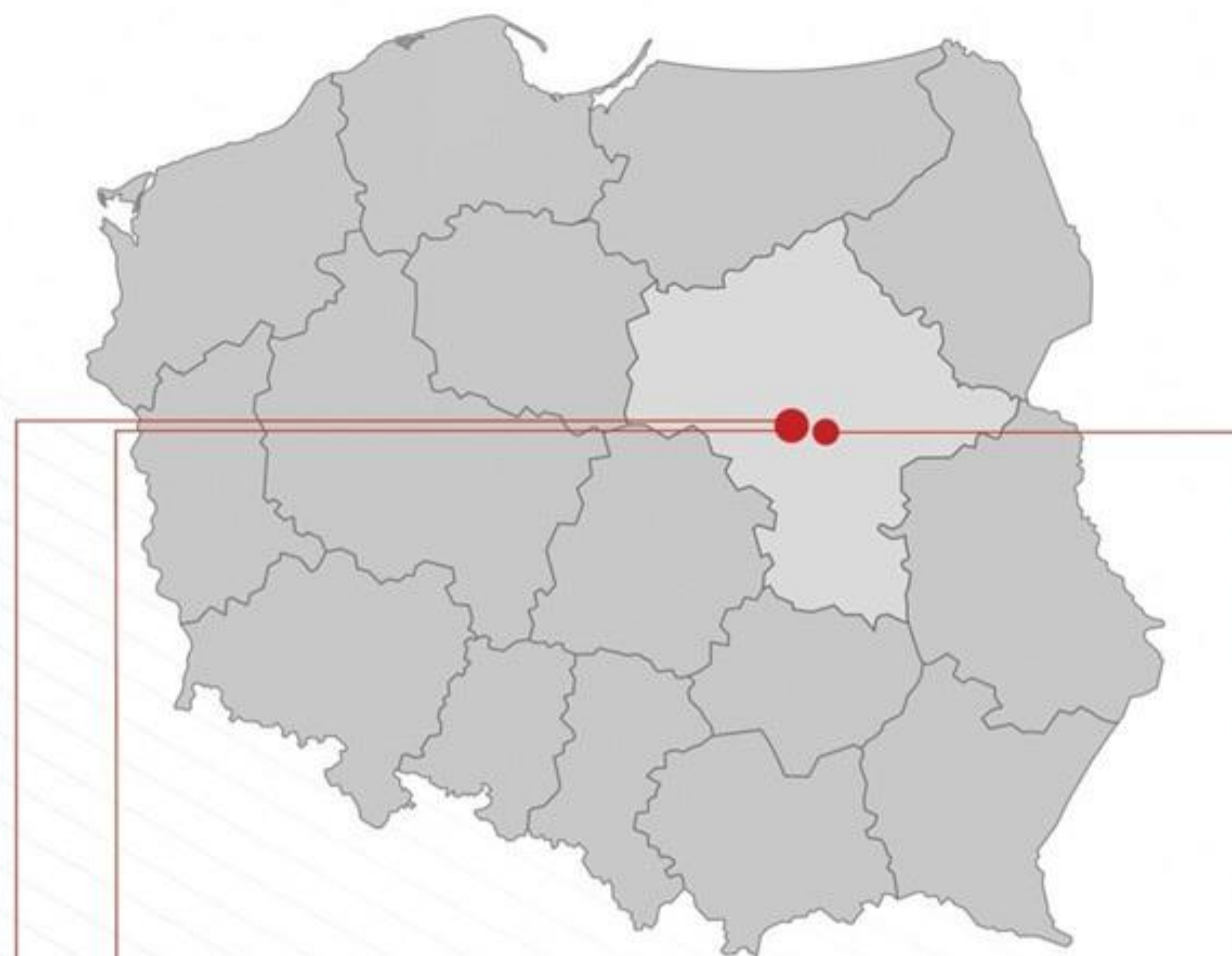
Zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

DZIEKUJĘ ZA UWAGĘ!

Zapraszam do kontaktu:

dr Katarzyna Szawan
szawankatarzyna@gmail.com

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

Centrum Szkoleniowe w Sulejówku
ul. Paderewskiego 77
05-070 Sulejówek
tel. 22 783 37 84

Ośrodek Rozwoju Edukacji
ul. Polna 46a
00-644 Warszawa
tel. 22 570 83 00

ore.edu.pl